

Aan: Groendienst/Departement Stedelijke Ontwikkeling/Stad Gent.

t.a.v. Tom Beyaert, Geert Heyneman en Iris Lauwaert.

Botermarkt 1, 9000 Gent.

Rapport muurvegetatie Houtdokpark

Hierbij het verslag van onze bevindingen van het bezoek aan de muren van het Houtdokpark te Gent op 25 mei 2019 met Tom Beyaert en Iris Lauwaert (Groendienst, gemeente Gent) en Bert Maes en Emma van den Dool (Ecologisch Adviesbureau Maes).

Algemeen en vraagstelling.

De muren van de voormalige Houtdok bestaan uit drie dubbele rijen van bakstenen boogmuren gemetseld met enigszins kalkhoudende specie. De muren dateren uit de late 19^e eeuw, 1881, en omsluiten een waterbassin. De muren bestaan uit dubbele rijen waarbinnen een vochtig, soms een drassig milieu met moerasplanten als gele lis, pluimzegge, ijle zegge, elzenzegge, riet e.a.

Overzicht houtdokmuren en (rechts) effect van de reiniging.

Door de ouderdom van de muren, de ruwe voegen, soms met kleine barstjes, de vochthuishouding en diverse op het noorden gerichte muren hebben een geschikt milieu ontwikkeld voor karakteristieke muurplanten als muurvaren, steenbreekvaren, gewone eikvaren, muurleeuwenbek, plat beemdgras, ijzervaren en mogelijk groensteelvaren. Ook zijn er begeleidende minder specifieke muurplanten als Sint Janskruid, vlinderstruik, mannetjesvaren en veldereprijs. Blaasvaren en stengelomvattend havikskruid lijken verdwenen te zijn.

Door een abusievelijke reinigingsbeurt is in het begin van dit jaar, 2019, echter veel van de muurbegroeiing verdwenen. Het deels veraarde karakter van de voegen is daardoor ook verdwenen. De vraag is wat het gevolg er van is, wat herstelbaar is en of er middels transplantatie vergroting van de planten populaties mogelijk is.

Mogelijkheden voor muurplanten

Ofschoon er veel aan muurplanten verloren is gegaan door de reinigungsactie bleek bij de inspectie van 25 mei dat er op diverse plekken vanuit de levende plantrestanten in de voegen, toch weer nieuw varenloof is uitgegroeid. We zagen muurvaren, steenbreekvaren, muurleeuwenbek, plat

beemdgras, muurpeper, vijn, ijzervaren en mogelijk groensteelvaren. Ook enkele andere minder specifieke plantensoorten als Sint Janskruid en veldereprijs hebben het overleefd.

Plaatselijk licht herstel van muurvarens en steenbreekvaren, onderaan Sint-Janskruid.

Uitgaande van de aanwezigheid van de nog resterende vegetatie, met name de varensoorten, is het te verwachten dat er nog een substantiële basis van sporenvormers is voor het overleven en uitbreiden ervan in de toekomst. Ruwe en kalkhoudende voegen zijn op diverse plaatsen aanwezig voor vestiging van nieuwe varenplanten. Ook de vochtigheid is gunstig voor nieuwe vestigingen.

Vochtige zones, met o.a. waterzuring en gele lis, zijn gunstig voor muurvegetatie.

Een belangrijk nadeel is wel dat grote delen van de muren vol en vlak zijn gevoegd. Voor meer en betere kansen op nieuwe vestigingen van muurplanten kan verruwen en uitfrezen van voegen de kans op vestiging aanzienlijk verhogen. Het advies is om verspreid over de muren, met name schaduwrijke muurvlakken, voegen licht uit te frezen en te verruwen. Zo'n aanpak zal de constructie niet aantasten.

Dichtgevoegde muurdelen kunnen een beter vestigingsmilieu opleveren door het uitfrezen en opruwen van de voegen.

Op zich is transplantatie van muurplanten van elders zou een optie kunnen zijn. Probleem is dan wel dat er door noodzakelijk afbraak van begroeide muren elders planten beschikbaar moeten zijn. Transplantatie is alleen zinvol als stukken muur van elders met muurplanten worden ingebracht. In het geval van de Houtdokmuren zou dat echter een nogal rigoureuze ingreep betekenen en een aantasting van de monumentale kwaliteiten van de muren. Alles afwegende is transplantatie van muurplanten in het geval van de Houtdokmuren niet aan te bevelen.

Aan te bevelen is om houtige planten in het metselwerk te verwijderen. Alleen voor de vijg, als bijzonderheid, kan een uitzondering gemaakt worden. Elders blijken vijgen nauwelijks schade te berokkenen aan bakstenen muren die constructief goed zijn. Aan te bevelen is om begroeiing van klimop te beperken om dat karakteristieke muurplanten daarmee in de knel komen. Beperkte begroeiing kan ecologisch interessant zijn voor allerlei andere organismen als broed, voedsel en schuilgelegenheid.

Links jonge vestiging van een vijg, rechts beginnende overgroeiing van een muurdeel door klimop.

Samenvatting en aanbevelingen

De Houtdokmuren zijn van grote cultuurhistorische waarden en hebben grote natuurwaarden. De bijzondere muurbegroeiing van de Houtdokmuren heeft ernstig te lijden gehad van de reinigingsbeurt. Het blijkt dat, zij het in beperkte mate, de meeste karakteristieke muurplantensoorten verspreid over de muren behouden zijn gebleven. De verwachting is dat de populaties van de meeste soorten zich in de komende jaren zullen herstellen. Transplantatie is niet aan te bevelen vanwege de geringe kans voor succes en de aantasting van het monumentale karakter. Vergroting van de vestigingskansen kan bereikt worden door verspreid over de muren dichtgevoegde muurdelen licht uit te frezen en de voegspecie te verruwen. Beperking van houtige gewassen op de muren, waaronder klimop, is aan te bevelen.

Muurdeel met ijzervaren, muurvaren en steenbreekvaren

Literatuur

Ryckegem, Gunther Van, 2009. Muurflora Houtdok, Gent. Uitgave INBO.

Heyneman, Geert, 2019. E-mail van 16 mei j.l. met informatie. Gemeente Gent.

Google, 2019. Geschiedenis oude dokken.

Bert (N.C.M.) Maes, Ecologisch Adviesbureau Maes

Utrecht.

maes.dool@planet.nl

www.ecologischadviesbureumaes.nl